

ממדרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

פרשת פנחס תשפ"ד

• תורת חמד | מענייני הפרשה •

פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם וגו' (במדבר כה, יא). הנה גם שמעון ולוי בני יעקב קינאו על מעשה שכס ומסרו נפשם על כך, והדבר פלא שהם נזופו על ידי אביהם, ואילו פנחס שגם קינא על מעשה זמרי קיבל שכר עצום. ונראה לבאר, שמידת הקנאות דורשת שיקול דעת מדוקדק מאד ויש לבחון הפעולה מכל היבטיה, לפי הזמן ותנאי המקום, וצריך גם לדעת את כל דיני התורה הקשורים למעשה שעליו הוא מקנא, ורק ת"ח היודע ובקי יכול להיות קנא. ולכן פשוט שקודם שבא אדם לקנאות, יש לו להתייעץ עם גדולי הדור. והנה יעקב היה גדול הדור, והיה לו סיבה שלא לעשות כמעשי בניו, וכמו שאמר (בראשית לד, ל) 'עכרתם אותי להבאישינו ביושב הארץ, יעו"ש בספורנו שמשמע מדבריו דכיון שהבטיחו לשכם שלאחר שיימולו יהיו לעם אחד, היה אסור להם להפר את ההבטחה, ולכן יש תביעה על שמעון ולוי שלא התייעצו עם יעקב אביהם. אבל פנחס הרי התייעץ עם משה רבינו, וכמבואר ברש"י שאמר לו למשה 'מקובלני ממך הבעול ארמית קנאים פוגעים בו, מיד ויקח רומח בידו, ולכן קיבל שכר על מעשה קנאותו. ומזה יש לנו ללמוד להתאבק בעפר רגלי הצדיקים וגדולי הדור, ולשמוע אך ורק לדעת תורתם.

צורו את המדינים וגו' (שם, כה יז). הנה אחו"ל במדרש (במדבר פכ"א), שנצטוו ישראל לשנוא את מדיין שנאה מוחלטת, ולהשחית את עצה ולסתום מעיניה, והגם שצווה ה' כי תקרב על עיר וכו' לא תשית את עצה וגו', זו אומה קלה ובוזיה, ונצטוו להשחית את עצה וכו'. ובאור"ח הק' תמה מה נקמה היא זו למדין, ואדרבה אם היו לוקחים את שללם לכאורה זה יותר נקמה. ובאור, שכל מי שטועם טעם חטא קשה להפרידו מן החטא, וכיון שבנ"י טעמו עריבת הזנות, ורצה ה' לרפאותם לכן אמר להם לשנוא את המחטיאים ולתעב כל הטוב הבא מהם ולאבד כל עץ נחמד וכו', ועי"ז תתרחק מהם תאוות העבירה. ומבואר מדבריו שכאשר אדם נכשל בחטא ולא נגמל ממנו לגמרי, העצה היא להשחית את הדבר ואז יגרם לו שנאה על אותו דבר, ובוה תהיה לו סגולה לחפון בחיים, ויתכפר לו מה שעשה. ועפ"ז השבנו לגבי אחד שחטא וקנה מכשיר טמא רח"ל וחזר בתשובה, והסתפק האם לשבור ולנתון את המכשיר, או שמא יש בוה כל תשחית ועדיף למכור אותו לגוי. והשבנו שבוודאי מצוה גדולה להשחיתו, ואין כאן כל תשחית, כי על ידי שישחיתו יגרם לו שנאה באותו דבר וכמ"ש האור"ח, ויקיים בוה שקץ תשקצו ותעב תתעבנו כי חרם הוא.

לישוב משפחת משפחת הישועי וגו' (שם כו, כד). בדעת זקנים לבעה"ת (בראשית ל, יח) כתבו דיששכר יש בו שני שינין, אך אות ש' אחת אינה נקראת, ובאור שם במהלך השני בטעם הדבר: 'לפי שניתנה ליוב בנו, כדכתיב ובני ייששכר וכו'... אמר ייששכר אין יוב שם הגון, אוסיף לו אות אחת משמי, ויקרא שמו ישוב, והיינו דכתיב בסדר פנחס לישוב, ע"כ. ולכאורה ייפלא מדוע היה צריך ייששכר להוריד את השני השני משמו, וכי אין אפשרות להוסיף שין לבנו מבלי לגרוע משמו. ומבואר כאן שהרעיון העומד מאחורי נתינת האות משמו, הוא שהשם של האדם מורה על נפשו, מידותיו ותכונותיו. וממילא ייששכר ביקש להגן על בנו מפני אותו שם 'יוב' שאינו שם הגון, ולכן רצה להקטין את שמו, ובכך להקטין את עצמו ואת נפשו, עבור מטרה זו.

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחנו של מרן שליט"א

הנחת דף סוכריה הנמוח על הלשון, לגבי ברכה תענית ושבת

שאלה. לאחרונה ייצרו מוצר המיועד לאנשים הסובלים מריח רע מהפה, המוצר עם הכשר טוב כמובן, והוא עשוי כמו דף קטן שמניחים אותו על הלשון, ובתוך כמה שניות הדף נימוח ונמס על הלשון ללא בליעה, ומשאיר ריח טוב בפה לכמה שעות ארוכות, כמו"כ זה משמיד את הבקטריות הגורמות לריח רע בפה [שם המוצר: listerine strips]. ונסתפקו כמה ספיקות הלכתיות: האם אדם שמוח את הדף-סוכריה הנ"ל בלשון צריך לברך קודם 'שהכל', כי הרי יש לזה טעם טוב והוא בולע את הרוק עם הטעם, או דלמא מאחר ואינו אוכל את זה א"צ ברכה. כמו"כ מה הדין לגבי תענית, שאנשים סובלים מאד מריח רע בפה, האם מותר להניח הדף הנ"ל על הלשון. כמו"כ האם זה נחשב מאכל או תרופה, ונפק"מ אם מותר להשתמש בוה בשב"ק, או שמא זה נכלל בגזירת חז"ל שלא להשתמש בתרופות בשבת. כמו"כ אם מותר להשתמש בוה בשבת, האם מותר גם קודם קידוש או הבדלה, או שמא לא.

תשובה. נראה שאינו טעון ברכה, כיון שאינו מניח לצורך האכילה. אבל אם הוא נהנה מזה, וגם רוצה לבלוע את הטעם, עדיף לברך שהכל על דבר אחר. ואין איסור להניחו בתענית, כי אין זה אכילה. ומותר להשתמש בוה בשבת קודש כי אין זה נראה תרופה. וגם מותר להניחו קודם קידוש והבדלה, כי הגדר של דף זה הוא הנאה ולא אכילה, ובשבת אסור לאכול קודם קידוש.

מקורות ונימוקים

לגבי ברכה - נאמר במסכת ברכות (דף יד ע"א) "מטעמת אינה טעונה ברכה, והשרוי בתענית טועם ואין בכך כלום". ונחלקו הראשונים בבאור דברי הגמרא, דעת רש"י והר"ף והרמב"ם שהכוונה גם כשבוילע, כיון שאין כוונתו לאכול אלא לטעום את התבשיל, אין צריך ברכה. ודעת רבינו חננאל, שאם בולע צריך ברכה, וכוונת הגמרא כאשר טועם ופולט, כיון שאין לו הנאת מעיו אין צריך ברכה.

ובשולחן ערוך (או"ח סימן רי ס"ב) הביא ב' הדעות, וכתב, הטועם את התבשיל אינו צריך לברך עד רביעית, ואפילו אם הוא בולעו. וי"א שאם הוא בולעו טעון ברכה, ולא פטרו את הטועם אלא כשהחזיר ופולט. וכתב הרמ"א וספק ברכות להקל. ובאר במשנה ברורה (ס"ק יט) שכוונתו שאפילו אם הוא בולע לא יברך, כיון שאין כוונתו לאכילה. ולכתחילה טוב לזהר שהרוצה לבלוע שיתכוין ליהנות ממנו בתורת אכילה ויברך עליו.

וכתב בחיי אדם (כלל מט ט"ד) שגם לשיטות שהלועס ופולט אינו מברך, היינו שאין כוונתו לאכילה, אבל המוצץ איזה דבר ובולע הטעם וכוונתו ליהנות, צריך לברך [וכן כתב במשנ"ב (סימן קסז ס"ק לה)].

נמצא שהבולע ופולט ואין כוונתו לאכילה, לכו"ע אין צריך לברך, גם כשכוונתו ליהנות מהטעם, אבל אם כוונתו לבלוע את הטעם, כגון המוצץ קני סוכר, בוה צריך לכו"ע לברך.

לאור זאת המניח חומר על לשונו כדי לנטרל ריח רע, אין צריך לברך על זה. ואם מסתפק בכוונתו, שאולי באמת גם נהנה מהטעם ורוצה לבלוע, שאז נכנס לספק ברכה, מן הראוי לאכול קודם איזה דבר שברכתו שהכל, ואז יניחו בפיו.

לגבי תענית - כתב בשו"ע (או"ח סימן תקסז ס"א) השרוי בתענית יכול לטעום כדי רביעית, ובלבד שיפלוט. וכתב במשנה ברורה (ס"ק א) ואפשר דאפילו כוונתו להנאת עצמו שרי כיון שאינו בולע.

וביותר מזה, כתב הט"ז (י"ד סימן צח ס"ב) שכל דין זה של טעימה, היינו כשטועם בחיך, אבל טעימה על הלשון אין בו חשש איסור לטעום כשיש לו ספק אם המאכל אסור, וגבי תענית מבואר פשוט בוה דאין איסור בטעימה בלשון לחוד, דלא הוזכר שם אלא לענין טעימה ליקח לתוך פיו, ובוה יש חילוק בין תענית לשאר איסורים.

לאור זאת מותר להניחו בתענית, כיון שאין כוונתו לבלוע את הטעם אלא לרענן את הפה, ובפרט שזה מונח רק על לשונו, ואינו נכנס לתוך החיך, וכמובן שכל זה בתענית דרבנן, ולא ביום כיפור.

לגבי הנחתו בפיו בשבת - כתב בשו"ע (או"ח סימן שכח ס"ו) ואין לועסין מצטיי... לרפואה, ואם משום ריח הפה, מותר. והקשה רע"א, שבתוס' בשבת (דף סד ע"ב ד"ה ובלבד) כתבו בשם הר"ר פורת שלכן אסור ליתן פלפל וגרגר מלח בשבת, כיון שמעביר ריח הפה, הרי זה רפואה שאסורה משום שחיקת סממנים.

ויענין באגלי טל (מלאכת טוחן ס"ק מו) שאם אין מעביר את הריח רק לפי שעה, אלא שזה מרפא את הדבר שמביא הריח אסור, וכל מה שהתירו הוא רק באופן שרק דוחה את הריח. ובשו"ת חשב האפוד (ח"ב סימן נט) נשאל לגבי הנחת אבקה על הרגל כדי למנוע ריח של זיעה, אם מותר בשבת, או שגם זה נאסר כמו פלפל וגרגר, ויעו"ש שהיה לו בוה מו"מ עם גאב"ד טשעבין זי"ע.

ובענינו, לכאורה לפי הצהרת החברה, זה לא רק נותן ריח טוב בפה, אלא גם הורג את הבקטריות הגורמות לריח הרע, ולכאורה צריך להיות אסור בשבת. אלא שיתכן שאין זה נקרא ריפוי, אלא שבמחקרים של היום, הדחייה של הריח הרע היא על ידי הריגת הבקטריות, אבל לאחר זמן שוב צריך לקחת את זה, ואין זה נקרא רפואה, ומותר לקחתו בשבת, ובפרט שזה נראה כמו מאכל, וגם בריאים שרוצים לרענן את הפה לוקחים זאת.

לגבי הנחתו קודם קידוש - נראה שהאיסור הוא דווקא לאכול קודם קידוש והבדלה, אבל דף זה אינו בגדר אכילה כלל, אלא בגדר הנאה, ואין איסור ליהנות קודם הקידוש והבדלה ממאכל, ולכן מותר להניח סוכריה זו בפיו קודם קידוש והבדלה.

בשבע שעבר הגיעו למעונו של רבינו, אביה וקרובי משפחתה של הנערה נעמה (בת איילת) לוי, המוחזקת בשבי החמאס משמחת תורה, רבינו חזקם ועודם במשך דקות ארוכות, כאשר בתחילת דבריו אמר שוב ושוב בכאב לב: 'אני לא יודע מה להגיד לכם, אין לי מושג איך אפשר להחזיק מעמד כך, אין לי מילים להגיד, הצער שלכם הוא איום ונורא...', לאחר מכן נתן רבינו סכום כסף נכבד בעודו מדגיש שיתנוהו לצדקה לילדים אומללים ועוזבים דווקא... האב הופתע לשמוע את הדברים, וסיפר כי לפני שבתו נחטפה, התנדבה במשך שנה לסייע לילדים אומללים, ואולי בזכות זו הקב"ה שומר עליה, והם קיבלו ממנה אות חיים לפני תקופה מסוימת. לאחר מכן אמר רבינו עם הנוכחים כמה פרקי תהילים בבכי ובדמעות שליש, פסוק בפסוק, כשלסיום ביקש מאבי הנערה ואמר: 'בקשה אחת יש לי, שאם הקב"ה יעזור וירחם אלינו, תבוא לבשר לנו שהיא נשארה בחיים והיא באה הביתה...' [ניתן להאזין להקלטה המרגשת, בקו שיח יצחק, שלוחה 4 ולאחר מכן 2].

רבינו הצטרף לקריאת גדולי הרבנים בעיר בני ברק על האיסור להציב אנטנות סלולריות המספקות קליטה סלולרית, בגגות בניינים בתוככי השכונות [למרות הרווח הכספי הגדול המגיע בעקבות כך לכל מיני מוסדות], מאחר והדבר גורם לסכנות בריאותיות רבות לכל אלו הדרים בסביבת האנטנות עקב הקרינה הגדולה, כידוע ומפורסם מתוצאות מחקרים רבים. וכמתואר במכתבו המפורט של הגר"א שווארץ שליט"א, רבה של קרית הרצוג, עליו הצטרפו הגר"ם סילמן, הגר"מ בן שמעון, הגר"ש רונזברג, והגר"א דינר שליט"א, וגם הגר"מ ש' קליין שליט"א שכתב מכתב מפורט בנפרד. רבינו הצטרף לדברים, וכתב בכת"ק: 'אני מצטרף לדברי הרבנים גדולי ישראל הנ"ל, שדבריהם אמת וצדק' [והראה רבינו מה שהרחיב בזה בחשוקי חמד (ב"ב כו, א), שם הסיק שגם אם באמת האנטנה לא מזיקה, אך כיון שאנשים מפחדים ממנה, הפחד גופא מזיק וכמו שהוכיח שם, ולכן יכולים התושבים לדרוש מדיירי הבניין להסיר את האנטנה].

בשיעורו השבועי של רבינו השתתף הרה"ג ר' אהרן פרץ שליט"א, רב הקהילה החרדית בעיר 'מלייה' שבספרד, רבינו קידם את פניו בתחילת השיעור במאור פנים, ואמר: 'יש פה רב מספרד, הרב אהרן פרץ, ספרד בשבילנו זה מקום מאד חשוב, מדוע? כי הרמב"ם הגיע מספרד. אנו מברכים את הרב עם כולם יחד, ברוכים הבאים בשם ה'. ותמסרו שם לאחים שלנו בספרד, שלא ישכחו, הם תלמידי הרמב"ם... שיזכו לכל טוב סלה'. לאחר השיעור ניגש הרב פרץ להתברר באופן אישי מרבינו, לקראת מועמדותו לרבנות כלל הקהילות בספרד, יחד עם בנו חתן הבר מצוה, רבינו חזקם את ידי שיעליח בכל אשר יפנה ויעשה למען התורה הקדושה בספרד.

ברכת מזל טוב מעומקא דליבא לתלמידו הוותיק של רבינו, ספרא רבא, הרה"ג רבי משה מיכאל צורן שליט"א, לרגל השמחה השרויה במעונו בעת נישואי נכדתו, בת לבנו הרב אליעזר מנחם צורן שליט"א, עם החתן הרב שמעון מורגנבסר נ"ו. יתן ה' ויזכה לראות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח כל הימים, וימשיך לזכות את הרבים מתורתו ויראתו של רבינו בכל העולם כולו, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, וימלא ה' כל משאלות לבו לטובה.

אחורה נא חידה

איך יתכן שצריך לכתוב בנט, ראשי תיבות או נקודות?

(התשובה לחידה, אי"ה בשבוע הבא, החידה באדיבות ידידינו הרב ארז חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: איך יתכן שיש לאדם תפילין של יד ותפילין של ראש, וחייב להניח תחילה תפילין של יד ואח"כ תפילין של ראש, ואיך יתכן שצריך לחלוץ קודם תפילין של יד ורק אח"כ תפילין של ראש?

תשובה. מי שאין ברשותו אלא תפילין של ראש של רש"י, ותפילין של יד של רבינו תם, הדין הוא שמניח תחילה את התפילין של ראש (של רש"י), ואחר כך את התפילין של יד (של ר"ת). וכן בנוגע לחליצת התפילין, יקדים תחילה לחלוץ את התפילין של יד (של רש"י), ורק לאחר מכן יחלוץ את התפילין של ראש (של ר"ת), כמבואר במשנה ברורה (סימן לד ס"ה) בשם השו"ת יעקב, יעו"ש.

בבא בתרא דף ל ע"ב

עבד איניש דובין דיניה

האם ת"ח בעל השפעה חייב לפעול למנוע ועד בית לא מתאים

שאלה. בניין משותף שעד כה ניהלו אותו הדיירים בתורנות, בפעם הקודמת התלוננו הדיירים על אחת המשפחות שבשעה שניהלו את הועד, קדמו את ענייניהם הפרטיים, ולא פעלו לטובת כלל הדיירים, כעת המשפחה הזו רוצה לנהל שנית את הועד, ורוב הדיירים מתנגדים לכך. באותו בנין גר אדם תלמיד חכם בעל השפעה על כל אחד מהשכנים, והדיירים מבקשים ממנו שיעיל את השפעתו כדי למנוע אותם מלנהל את ועד הבית, אותו אדם בעל השפעה, סירב לבקשה, ואמר שאינו רוצה לפגוע בשום אדם.

תשובה. לכאורה השכנים צודקים, וכמבואר במועד קטן (דף ו ע"א) 'צורבא מרבנן דאיכא במתא, כל מיילי דמתא עליה רמיא'. ואם כן מוטל עליו לדאוג שהכל התנהג כשורה, אולם יתכן ששם מיירי כאשר לא יצטרך להסתכסך עם משפחה, אבל כאשר זה יכול לגרום לסכסוך אינו חייב להתעסק בכך.

ואפשר להביא ראיה שאינו חייב, ע"פ דברי הגמרא במסכת ב"ב (דף ל ע"ב) שם נאמר שהוא דאמר ליה לחבריה מאי בעית בהאי ארעא, אמר ליה מפלניא זבינתה ואכלתיה שני חזקה, אמר ליה [המערער למחזיק] פלניא גולגא הוא, אמר ליה [המחזיק למערער] והא את לי סהדי דאתית באורתא ואמרת לי זבנה ניהלי, אמר ליה [המערער למחזיק] אמינא איזבון דינאי [ופרשב"ם: אמרתי בלבי טוב לי לקנות בדמים מועטים קרקע הראוי לי, מלא לטרוח ולבא בדיון]. אמר רבא עבד איניש דובין דיניה.

ופירש הרשב"ם: אדם תם שאינו רוצה להתקוטט אפילו על שלו, עשוי הוא להוציא מעותיו ליטול את שלו בלא דין ומחלוקת, עכ"ל. ובפירוש ר"ח כתוב: אמינא למזבן דינאי לקנות המריבות כלומר אף על פי שהוא שלי איני מוציאה מידו ללא מריבות ודינים, אקנה אותם הדינים והמריבות באלו המעות אף על פי שיעקר הארץ שלי.

ונראה שגם בענינו כך, הת"ח בעל ההשפעה יכול לטעון: טוב לי שהם יהיו ועד הבית, אף על פי שהם מקדמים את ענייניהם הפרטיים, מאשר להתקוטט ולריב עמם, וכשם שאני לעצמי רשאי לנהוג כך לוותר ולא להתקוטט, כך איני חייב לעשות בשבילכם מה שאני לא עושה לעצמי.

ויעוין במסכת יבמות (דף קא ע"ב) ועלתה יבמתו השערה אל הזקנים... לקראו לו זקני עירו, ודברו אליו, מלמד שמי שאין לו עצה ההוגנת לו, שאם היה הוא ילד והיא זקנה, הוא זקן והיא ילדה, אומרים לו מה לך אצל ילדה, מה לך אצל זקנה, כלך אצל שכמותך, ואל תכניס קטטה לתוך ביתך... הרי שהתורה הקדושה מוותרת על מצוה יקרה זו של יבום כדי שלא לגרום לקטטה, כל שכן שיש לוותר על דברי ממון ולא להכניס קטטה לבית.

ושמעתי ממו"ר מרן הגר"י אברמסקי זצ"ל בסיום על מסכת יבמות, ששאל מה פירוש מרבים שלום בעולם הרי תלמידי חכמים יושבים בבתי מדרש ולומדים וכי הם הולכים מבית אל בית לעשות שלום בית או להשלים בין אדם לחברו.

וביאר ש"מרבם שלום בעולם" אין הכוונה שהם מתעסקים בהשכנת שלום בפועל, אלא הפשט הוא שתלמיד חכם בעצם המציאות שלו הוא מרבה שלום כי תלמיד חכם הוא תמיד מלא סיפוק ושמחה, הוא מאושר מהפך גמרא שלמד יותר מהמילארידים של הגבירים, ממילא הוא מתהלך תמיד עם אושר וסיפוק ושמחה, וזה נותן מצב רוח לאחרים אם הוא מלא שמחה וסיפוק אז כל הסביבה שלו ככה, וממילא יורד כל הטרונות וכל הקפידות וכל הסכסוכים, זה הפשט תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם תלמידי חכמים שיש להם הנאה ויש להם סיפוק מהלימוד המצב הזה מרבה שלום, איפה שהוא נפגש איפה שהוא נמצא תמיד מחייך לזה ונותן גישמאק לזה, ממילא במחיצתו לא שייך סכסוכים, לא שייך טרונות, לא שייך קפידות, זה מציאות של מרבה שלום בעולם.

וכן בענינו הת"ח מרבה שלום על ידי שיאיר פנים לכולם וישמח את כולם בשמחת התורה, וזה יביא שלום לעולם. אמנם יתכן שהועד הקודם מתנהג בשחיתות, גדול כח התלמיד חכם ליישר הדורים, ולהשפיע על מושחתים שיהפכו לישרים.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המתעדכנים מדי יום ממרן רבינו שליט"א, וכן שיעור יומי בהלכות שבת ועוד, בקו 'שיח יצחק', 04-376-0582, או 072-380-9348. מדי ערש"ק יעודכן בקו האם ישנה מרן שליט"א בשבת הקרובה ברמת אלחנן

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א, ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הנ"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.